

XXVII Міжнародній науково-практичній конференції
«Multidisciplinaryacademicnotes. Theory, methodologyandpractice», 12-15 липня
2022 р., Прага, Чехія

Секція – педагогічні науки

ПЕРЕКАЗ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО СТУДЕНТА

Савицька Т.В.,
Полтавський державний медичний університет
e-mail: savitsckatv@gmail.com

Маджар Н.М.,
Полтавський державний медичний університет
e-mail: madzharik@gmail.com

Іотова І.М.,
Полтавський державний медичний університет
e-mail: irinaiotovaumsa@gmail.com

Горбенко Є.В.,
Полтавський державний медичний університет
e-mail: gorbenkoevgenya2017@gmail.com

ПЕРЕКАЗ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО СТУДЕНТА

У статті розглянуто проблему формування навичок переказу тексту іноземних студентів початкового етапу навчання. Проаналізовано аспекти навчання переказу іншомовного тексту добору та вимоги щодо добору творів для переказу. Представлено перелік ефективних завдань системна аудиторна робота з якими допомагає іноземним студентам глибше осмислювати текстовий матеріал, засвоїти певні граматичні конструкції, які уможливають успішне засвоєння правил переказу тексту. З'ясовано основні труднощі, з якими стикаються іноземні студенти у процесі опанування українського мовлення. Виділено основні поради, щодо успішного оволодіння українським говорінням.

Познайомившись з новою фонетичною системою, дуже складно швидко навчитися інтенсивній роботі з текстовим матеріалом, засвоїти складні граматичні норми та закони їх застосування у процесі різноманітних трансформацій. Основним завданням саме початкового етапу навчання є подолання труднощів адаптації студента до роботи з іншомовним текстом; формування навичок трансформування інформації; правильного добору й граматичного оформлення речень; швидкого запису головної інформації.

Інокомунікант початкового етапу навчання має навчитися сприймати й розуміти українське мовлення; передавати власними словами прочитаний чи прослуханий адаптований, художній, науковий текст; самостійно підготувати усне монологічне повідомлення. Говоріння як вид мовлення

діяльності спирається на мову як засіб спілкування. Мова забезпечує комунікацію між суб'єктом і об'єктом спілкування. Її розуміє як той, хто транслює інформацію, кодуючи її в добраних словах, так і той, хто її сприймає, декодує, розшифровуючи значення й змінюючи на основі цієї інформації свою поведінку.

Оволодіння монологічним мовленням є необхідним етапом розвитку мовлення інокомуніканта, оскільки саме побудова монологу виявляє його мовленнєві вміння. Зміст монологічної компетенції полягає у володінні студентами навичками розгорнутого, послідовного, логічного, зв'язного мовлення; складає різного типу розповіді, імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів; доходить елементарних узагальнень, висновків; висловлює зв'язні «самостійні оцінні судження стосовно різних явищ, подій, поведінки людей, героїв художніх творів; виявляє словесну творчість у різних видах мовленнєвої діяльності» [1, с. 19]. Монологічне мовлення вважається більш складною формою зв'язного мовлення, у порівнянні з діалогічним, яке демонструє всі мовленнєві досягнення студента і є необхідною умовою подальшого успішного навчання у ЗВО.

Перед інокомунікантом мова постає як складна знакова система, підпорядкована дії соціально вироблених законів, засвоєння яких дозволить йому не тільки грамотно писати, читати й говорити, але й оволодіти за допомогою мови професійними знаннями, отримати бажану освіту. На початковому етапі навчання формується свідоме ставлення до мови як засобу і процесу спілкування. Сучасні методики навчання письма як головного чинника мають на меті формування у студентів умінь свідомого звукового аналізу мови. Усі правила виявляють всього три функції зв'язку слів у реченні: їхнє поєднання, поділ і відокремлення. Викладачеві досить навчити інокомуніканта за певними ознаками аналізувати й виявляти ці функції в конкретних реченнях, щоб він почав успішно застосовувати їх як в усному так і в письмовому мовленні.

Вільно передати основний зміст почутого чи прочитаного тексту своїми словами – це один з перших кроків до комунікації іноземною мовою. Виклад змісту сприйнятого тексту є традиційним методичним прийомом навчання усного мовлення. Однак проблему навчання переказу українських творів інокомунікантами не можна вважати вирішеною.

Вивченню методики навчання переказу іншомовного тексту була приділена увага науковців Л. Андреевською-Ловенстерн, О. Михайловою, В. Аракіним, Н. Гез, І. Грузинською, Л. Лазаркевич, К. Леонтьєвою, С. Максимчуком, В. Цетліним тощо. У їхніх роботах досліджені питання класифікації переказів, створення системи навчання, критеріїв добору текстів для переказів, мовного аналізу тексту, критеріїв оцінки переказів тощо. Та незважаючи на безліч робіт, присвячених навчання переказу, за межами досліджень залишились важливі методичні аспекти формування навичок переказу в іноземних студентів початкового етапу навчання.

Навчання іноземних студентів усного переказу починається з першого місяця навчання, коли студенти засвоюють просте фразове мовлення.

Психологічно переказ є складною розумовою навичкою, яка формується поступово у процесі набуття низки спеціальних умінь: уважно прослуховувати й сприймати інформацію, розуміти основний зміст тексту, запам'ятовувати послідовність викладу й мовленнєві звороти тексту, усвідомлено передавати почуте або прочитане, спираючись на запитальний план. Якість усних переказів на початках залежить від мотивації (бажання швидше говорити українською); рівня сформованості навичок переказу рідною мовою; готовності навчатися, роблячи помилки, долаючи психологічний бар'єр; ефективності виконання різних видів робіт з розвитку мовлення. У роботі над переказом розв'язуються завдання:

- підготовка до самостійного відтворення змісту коротких оповідань (5 -7 речень);
- навчання поєднаному переказу;
- навчання переказу поданих на занятті текстів за допомогою запитального плану, з опорою на ілюстративний матеріал (план розповіді);
- навчання самостійного зв'язного переказу з грамотною передачею діалогів дійових осіб;
- навчання складних видів переказу: вибіркового з характеристикою певного героя; короткого з викладом головної інформації; творчого з висловленням власного ставлення до героїв та їхніх вчинків;
- навчання переказу наукового тексту з елементами конспектування.
- навчання переказу від особи певного героя тексту;

Успіх навчання усного переказу залежить насамперед від роботи, проведеної перед заняттям. Підготовка студентів до переказів включає: збагачення їхнього мовленнєвого досвіду шляхом опису своїх спостережень, розгляду й опису картин; пояснення незнайомих слів і словосполучень; навчання правил трансформації прямої мови у непряму.

Залежно від виду переказу, в проведенні кожного заняття є свої особливості, та основними етапами уроку з навчального переказу є вступне слово викладача; опрацювання нових слів та словосполучень; знайомство з планом пропонованого тексту; перше читання тексту; розмова за змістом прочитаного; усне переказування прочитаного за планом; друге читання тексту; написання переказу на чернетці; переписування переказу начисто; перевірка робіт викладачем; аналіз результатів написання переказу.

Переказ тексту від особи певного героя демонструє рівень оволодіння студентом навичками трансформації прямої мови у непряму, де задіюється логічне мислення, в основі якого лежать операції порівняння, класифікації, узагальнення, а також аналізу й синтезу. Студенти показують уміння групування певних мовних фактів та виявлення необхідних для трансформації засобів, навичок комбінування, заміни, скорочення, розширення граматичних структур у мовленні. Вміння послуговуватися ними у навчальній ситуації свідчить про готовність інокомуніканта до самостійної творчої роботи.

У формуванні навичок мовного спілкування іноземних студентів велике значення має вільна й точна мова педагога. Викладач має орієнтуватися на загальний рівень володіння українською мовою і, виходячи з реальної ситуації

у конкретній групі, планувати та проводити заняття так, щоб отримати максимально якісний та ефективний результат. Сухомлинський писав, що «культура мови вчителя у вирішальній мірі визначає ефективність розумової праці учнів на занятті», і називав шляхи її формування: подолання неясності в тлумаченні понять, розпливчастості уявлень, які викладач прагне створити за допомогою слова і без яких неможливий перехід від простого до складного, від близького до далекого, від конкретного до загального.

У роботі над переказом враховуються індивідуальні мовленнєві та інтелектуальні можливості студентів. Великого значення надається добору творів для переказу. Вони мають відповідати таким вимогам:

- твори повинні бути доступними за змістом, персонажі з вираженими рисами характеру, зрозумілими мотивами вчинків;
- мати чітку композицію з вираженою логічною послідовністю дій. На початкових етапах навчання перевага надається текстам із наявністю динамічних сюжетних моментів, з чітким поділом на фрагменти;
- у залежності від об'єму засвоєного лексичного мінімуму розраховують обсяг тексту, доступність лексичного та граматичного мовного матеріалу;
- тексти повинні бути написані зразковою мовою, без складних граматичних форм, містити різноманітні та точні визначення, порівняння, бажано пряму мову;
- повинні мати виховну цінність, збагачувати життєвий і моральний досвід студентів;
- під час добору творів бажано дотримуватися професійного спрямування та тематичного взаємозв'язку.

Переказ є тим видом усного та писемного мовлення, який найкраще розвиває логічне мислення, покращує грамотність студентів. Це необхідний етап на шляху до написання власне творчої роботи.

Таким чином, традиційним методом розвитку зв'язного монологічного мовлення є переказ твору, і навчання переказу – це першочергове завдання початкового етапу навчання української мови. Найважливішим є формування в іноземних студентів стійких навичок роботи з українським текстом, навчання сприйняття й обробки будь-якої інформації, отриманої українською в письмовій чи усній формі; трансформування її; виділення головної інформації; складання власних повідомлень. Навички й уміння, отримані студентами, стануть у нагоді в подальшому навчанні.

Важливою є підготовка іноземних студентів до оволодіння розповіддю-міркуванням: знайомство з функцією і структурою розповіді-міркування; формування вміння коректно висловлювати свою думку, використовуючи звороти: я думаю, на мою думку, мені здається, по-моєму; вмінь відбирати й формулювати аргументи для доказу, і робити висновки; вмінь вільно користуватися складнопідрядними реченнями і різними мовленнєвими засобами для зв'язку смислових частин. Незважаючи на доброзичливу атмосферу свободи міркувань, викладачу слід направляти іноземних студентів у потрібне русло, ставлячи напрямні питання, щоб глибше розкрити проблему міркування.

Нами розроблений цикл занять з розвитку мовлення з використанням переказу, які проводяться протягом року і сприяють формуванню монологічної компетентності іноземних студентів. Запропоновані завдання дозволяють підібрати оптимальні методи і прийоми формування у інокомунікантів монологічної компетентності.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник: А.М. Богущ // Вихователь – методист дошкільного закладу. Спецвипуск. К.: МЦФЕР освіта, 2012. С. 6–19.

2. Панова Л. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. Панова, І. Андрійко, С. Тезікова. – К.: Академія, 2010. – 328 с.

3. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов. – Липецк: ЛГПИ, 2000. – 216 с.

4. Тарнопольський О. Б. Методика навчання мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі / О. Б. Тарнопольський. – Дніпропетровськ: Вид-во ДУЕП, 2005.- 248 с.